

Kirkonkirjojenpidon alueellisen organisoinnin hanke

Luonnos 0.5

SISÄLTÖ

1	HANKKEEN TAUSTA	3
1.1	Kirkon yhteinen jäsenrekisteri ja kirkkohallituksen roolin muutos	3
1.2	Kirkonkirjojenpidon organisointiin vaikuttavat muut tekijät	3
2	HANKKEEN II VAIHE JA SEN JOHTOPÄÄTÖKSET	5
3	KOHDERYHMÄT	6
4	HANKKEEN TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT	6
5	HANKKEEN ORGANISAATIO JA RESURSSIT	7
6	HANKKESTA TIEDOTTAMINEN	7
7	HANKKEEN AIKATAULU	8
8	HANKKEEN KUSTANNUSARVIO	9
9	PÄÄTÖSEHDOTUKSET	9
	LIITTEET	9

1 HANKKEEN TAUSTA

1.1 Kirkon yhteinen jäsenrekisteri ja kirkkohallituksen roolin muutos

Kirkon yhteinen jäsenrekisteri (*Kirjuri*) otettiin käyttöön vuoden 2012 aikana. Kaikki kirkkoherranvirastot ja keskusrekisterit ovat käyttäneet yhteistä jäsenrekisteriä jäsentietojensa ylläpitoon viimeistään vuoden 2013 alusta lähtien. Kirjurin tietokanta muodostuu seurakuntien kirkkoherranvirastojen ja keskusrekisterien automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidetyistä jäsentiedoista sekä manuaalisista kirkonkirjoista tietojärjestelmään digitoiduista tiedoista.

Kirkon yhteisen jäsenrekisterin käyttöönoton myötä Kirkkohallituksen rooli jäsentietojen käsittelyssä on muuttunut. Aiemmin kullakin seurakunnalla tai keskusrekisterillä oli käytössään sähköinen jäsentietojärjestelmä (Status Papinkirja tai Sirius) sekä niissä oma tietokantansa. Kaikki seurakunnat olivat siirtyneet sähköisen jäsentietojärjestelmän käyttöön viimeistään vuoden 2005 alusta, jolloin perhelehtien ylläpidosta luovuttiin. Seurakunnat maksoivat itse järjestelmän käyttämisestä ja kehittämisestä aiheutuneet kulut. Kirkkohallitus on Virastonhoidon ohjeiden ja neuvonnan kautta toiminnut seurakuntien tukena kirkonkirjojenpitoon liittyvissä tehtävissä, mutta esimerkiksi tietojärjestelmien käytön tuen ja koulutuksen ovat hoitaneet järjestelmätoimittajat.

Kirjuri-jäsenrekisterissä seurakuntien jäsentiedot muodostavat yhden yhteisen tietokannan. Tois-
taiseksi Kirkkohallitus on maksanut kaikki jäsenrekisterin rakentamisesta ja käytöstä aiheutuvat kustannukset. Jatkossa kustannukset maksetaan valtiolta saadulla rahoituksella (laki valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin, 430/2015).

Kirkkohallituksen hallinto-osastolle on perustettu Seurakuntarekisterit-vastuualue, jonka vastuulla on jäsentiedon ylläpitoon liittyvät sisällölliset kysymykset, tietojärjestelmän kehittäminen, rekisteritoimintojen yhtenäisyys sekä käyttäjien koulutus, ohjeiden laatiminen ja käytön tuki. Talousosaston tietohallintoyksikkö puolestaan vastaa muun muassa jäsenrekisterin yleisestä teknisestä toimivuudesta ja tietoturvallisuudesta siltä osin, kun vastuu ei ole tietojärjestelmän käyttäjillä.

Kirkkohallituksen kasvaneella roolilla on merkitystä myös siten, että seurakuntien toimintatavat jäsentiedon ylläpitämiseen liittyvissä kysymyksissä voidaan saada paremmin vastaamaan lain ja ohjeiden mukaista käytäntöä. Tavoitteena on saada toimintatavat myös keskenään yhdenmukaisiksi.

1.2 Kirkonkirjojenpidon organisointiin vaikuttavat muut tekijät

Vanhojen kirkonkirjojen digitointiprosessi ja tietojen tallentaminen järjestelmään sekä digitoitujen tietojen tarkistus jatkunee vielä ainakin vuoden 2017 syksyyn saakka. Kun tiedot on saatu kattavasti jäsentietojärjestelmään sekä uusi digitoitujen tietojen työväline on käyttäjien hallinnassa ja kun seurakuntien ja seurakuntayhtymien tietoturva on edellytetyllä tasolla, voidaan siirtyä kokonaisvaltaiseen tietojärjestelmän valtakunnalliseen käyttöön. Jäsentietojärjestelmän valtakunnalliset käyttöoikeudet mahdollistavat tietojen rekisteröinnin ja toisaalta tietojen luovutuksen muuallakin kuin jäsenen omassa seurakunnassa tai keskusrekisterissä. Tämä antaa myös mahdollisuuden keskittää kirkonkirjojenpitoon liittyviä tehtäviä joko alueelliseen tai valtakunnalliseen keskusrekisteriin.

Kirkkohallitus asetti syyskuussa 2010 Kirkonkirjojenpidon organisoinnin projekti -työryhmän, jonka tehtävänä oli kuvata kirkonkirjojenpidon organisointi ja vastuut seurakunnissa keskusrekistereissä ja aluerekistereissä sekä laatia ehdotus kirkonkirjojenpidon organisoinnin uudistamisesta. Loppuraportti valmistui keväällä 2013. Loppuraportissa, jota voidaan pitää hankkeen esiselvityksenä, on pohdittu kolmenlaista organisoinnin mallia: paikallinen malli, alueellinen malli ja keskitetty malli. Johtopäätöksissä työryhmä päätyi väliraportista saatujen lausuntojen perusteella suositamaan keskitetyn mallin edistämistä.

Suurimmissa kaupungeissa ja kunnissa seurakunnat muodostavat seurakuntayhtymän, jolloin kirkonkirjoja pidetään pääasiallisesti seurakuntien yhteisessä keskusrekisterissä. Siten suurin osa kirkon jäsentietojen käsittelystä tapahtuu tällä hetkellä keskusrekistereissä, joita on 17. Näistä kaksi on ns. alueellista keskusrekisteriä: Mikkelin seudun keskusrekisteri ja Päijät-Hämeen seurakuntien keskusrekisteri. Muut keskusrekisterit kattavat lähtökohtaisesti paikallisen seurakuntayhtymän alueen. Muutoin jäsentietoja ylläpidetään seurakuntien kirkkoherranvirastoissa.

Esiselvityksessä kävi ilmi nykyisen organisointitavan haavoittuvuus. Varsinkin kirkkoherranvirastoissa ja pienissä keskusrekistereissä ongelmina ovat henkilöstöressurssien vähäisyys, sijaistamisen hankaluudet sekä henkilötietolainsäädännön hallinnan puutteet. Nämä ovat puolestaan vaikuttaneet asiakaspalvelun heikkenemiseen sekä lomakausina jopa useiden viikkojen katkoksiin asiakaspalvelussa ja rekisteröintitehtävissä. Lisäksi pienissä seurakunnissa ei vähäisten resurssien ja toisaalta myös vähäisten tapahtumavolyymien takia pystytä hyödyntämään erikoistumisesta saatavaa tehokkuutta, vaan työntekijän täytyy hallita jäsentietojen käsittelyn kokonaisuus. Pienten seurakuntien ongelmana on myös se, ettei sijaisjärjestelyjen puuttuessa henkilökunnan kouluttautumiseen ole juurikaan mahdollisuuksia. Asiantuntijuutta edellyttävissä tehtävissä joudutaan usein kääntymään joko kirkkohallituksen tai lähimmän keskusrekisterin puoleen. Erityisen ongelmallisia ovat odottamattomat, joskus pitkätkin virkavapaat ja työlomat. Työn asiasisältö ja käytettävä tietojärjestelmä edellyttävät sekä asiantuntemusta että käyttöoikeuksien luomista. Myös uuden henkilöstön rekrytointi on pienissä yksiköissä haasteellista.

KITKE-hankkeen esiselvityksen raportissa toukokuussa 2006 kirkon yhteisen jäsentietojärjestelmän arvioitiin karkean laskelman mukaan tuovan kustannussäästöjä 30 miljoonaa euroa käyttöä jälkeisten ensimmäisten 10 vuoden aikana. Kirkon yhteinen jäsenrekisteri ei mahdollista aiottuja kustannussäästöjä, jollei tietojärjestelmän tuella tehosteta toimintaprosesseja ja muuteta kirkonkirjojenpidon organisointia. Uudelleen organisoinnissa voidaan myös hyödyntää henkilöstön luonnollista poistumaa. Organisoinnissa lähtökohtana tulee kustannussäästöjen lisäksi olla tietoturvan ja asiantuntijuuden takaaminen, asiakaslähtöisyys, seurakuntalaisten yhdenvertainen palvelu heidän asuinpaikastaan riippumatta, hyvän hallinnon periaatteiden ylläpito, toimintatapojen yhdenmukaistaminen ja toiminnan tehokkuus.

Euroopan parlamentin käsittelyssä oleva tietosuojasetus tulee toteutuessaan lisäämään henkilörekistereihin liittyvää hallinnointia ja toisaalta edellyttää yhä parempaa henkilötietolainsäädäntöön liittyvää asiantuntijuutta. Haasteita tietojärjestelmän käyttäjille tuo myös digitointiprosessin myötä käyttöön otettava uuden työvälineen hallinta.

Lisäksi Kansallisarkisto aloitti vuonna 2008 KOVA-projektin, jossa tutkitaan arkistolaitoksen, Kirkkohallituksen, Suomen ortodoksisen kirkollishallituksen ja Väestörekisterikeskuksen yhteistyömahdollisuuksia. Projekti raportti valmistui vuonna 2013 ja sen myötä harkittavana on myös, mitä viranomaispalveluja seurakunnat tuottavat itsenäisesti, vai onko KOVA-raportissa hahmotetun yhteispalvelun kehittämällä mahdollisuus tehostaa myös omia toimintaprosesseja ja saavuttaa kustannushyötyjä.

2 HANKKEEN II VAIHE JA SEN JOHTOPÄÄTÖKSET

Kirkkohallituksen täysistunto hyväksyi 16.9.2014 kirkonkirjojenpidon alueellisen organisoinnin hankkeen hankesuunnitelman sekä nimesi hankkeen II vaiheen asiantuntijatyöryhmän ajalle 17.9.2014–30.5.2015 tekemään selvitystä nykyisten keskusrekisterien toimintamalleista. Erityisesti tuli selvittää keskusrekisterien organisaatiomallit, vuosikustannukset, vuosisuoritteet ja henkilöstö.

Kirkkohallituksen täysistunnossa syyskuussa 2014 käydyn keskustelun pohjalta työryhmä päätyi selvittämään vertailutietojen saamiseksi myös yksittäisten seurakuntien kirkkoherranvirastojen organisaatiomalleja, vuosikustannuksia ja henkilöstöä. Maalis-huhtikuussa 2015 toteutetussa kyselyssä keskusrekistereihin ja kirkkoherranvirastoihin selvitettiin myös niiden kantaa kirkonkirjojenpidon organisoinnista tulevaisuudessa. Kesäkuussa valmistunut työryhmän loppuraportti on hankesuunnitelman liitteenä 2.

Tehdyssä selvityksessä kävi muun muassa ilmi, että kirkonkirjojenpidon järjestämisen kustannukset ovat suuremmissa yksiköissä (yli 15 000 jäsentä) matalammat kuin yksittäisissä/pienissä alle 15 000 jäsenen seurakunnissa. Lisäksi selvisi, että kirkonkirjojenpidon käytännön toimintatavat poikkeavat huomattavasti toisistaan. Kirkonkirjojen organisoinnin tulevaisuuden yksittäiset seurakunnat näkivät toisin kuin keskusrekisterit. Kyselyyn vastanneista yksittäisistä seurakunnista jopa 81 % katsoi, että kirkonkirjoja tulisi jatkossakin ylläpitää paikallisesti. Sen sijaan keskusrekistereistä 63 % katsoi, että kirkonkirjoja tulisi pitää nykyistä laajemmissa alueellisissa yksiköissä.

Työryhmä katsoi johtopäätöksissään, että kirkonkirjojenpidon lähtökohtana tulee tulevaisuudessa olla alueellinen organisoituminen seurakuntayhtymätasolla tai laajemmin. Kirkonkirjojen pidonjärjestämisen kustannukset ovat suuremmissa yksiköissä matalammat kuin yksittäisissä pienissä / keskisuurissa seurakunnissa. Myös ammattitaidon kehittämisen, osaamisen ja palvelutason parantamisen sekä pienen yksikön henkilöstön haavoittuvuuden näkökulmista alueellinen organisoituminen on välttämätöntä. Vanhojen kirkonkirjojen (aika ennen perhelehtiä) tietojen tutkiminen edellyttää useimmiten seurakunnan historiatietojen ja erityispiirteiden tuntemusta, joten yksi valtakunnallinen keskusrekisteri ei todennäköisesti lisää työn tehokkuutta verrattuna alueellisesti organisoituihin yksikköihin.

Kirkkohallituksen täysistunto arvioi kokouksessaan 19.8.2015, että parhaiten uudelleenorganisoituminen tapahtuisi vallitsevassa tilanteessa seurakuntien omaehtoisin sopimuksin. Tämä saattaa kuitenkin edellyttää hiippakuntien tuomiokapituleilta sopimusprosessien johtamista. Omaehtoista prosessia tukemaan työryhmä laati ohjeistuksen keskusrekisterin perustamiseen, joka on työryhmän raportin liitteenä.

3 KOHDERYHMÄT

Hankkeen kohderyhmänä ovat Kirjuri-jäsentietojärjestelmästä vastuussa olevat tahot eli seurakunnat, keskusrekisterit ja Kirkkohallitus, joiden vastuunjaosta säädetään kirkkolaissa.

Käytännössä hankkeen kohderyhmänä ovat ensisijaisesti seurakuntien ja seurakuntayhtymien toimijat. Näitä ovat kirkkoherranvirastot ja keskusrekisterit, jotka tuottavat ja ylläpitävät jäsentietojärjestelmän tietoja sekä seurakuntatoiminnan työntekijät, jotka hyötykäyttävät jäsentietojärjestelmän tietoja tehtävässään.

Toisena kohderyhmänä ovat yllä mainittujen virastojen palveluja käyttävät yksityiset kansalaiset, tutkijat tai viranomaistahot, jotka tarvitsevat tietoja seurakuntien hallussa olevasta väestötietoaineistosta.

Kolmantena kohderyhmänä ovat Kirkkohallituksen toimijat laissa säädetyn vastuunjaon mukaisesti.

Tuomiokapitulit, jotka käyttävät jäsentietojärjestelmää vain selailuoikeuksilla, muodostavat hankkeen neljännen kohderyhmän ja toimivat myös hankkeen toteuttajina. Hankkeen toisen vaiheen perusteella uudeksi organisaatiomalliksi kaavailtu vapaaehtoisin sopimuksin muodostettavat alueellisesti toimivat keskusrekisterit (esimerkiksi 2–4 / hiippakunta). Tuomiokapituleilla on keskeinen rooli oman alueensa muutosprosessien suunnitteluvaiheessa, vaikka valmisteluvastuu pääsääntöisesti onkin niillä seurakunnilla, jotka muodostavat keskusrekisterin.

4 HANKKEEN TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT

Hankkeen tavoitteena on kirkonkirjojenpidon uudelleenorganisointi siten, että esiselvityksessä ja hankkeen II vaiheessa esiin nostettuihin haasteisiin pyritään vastaamaan. Ensisijaisena tavoitteena hankkeessa on luoda kirkonkirjojen pitoon koko maan kattava alueellinen malli, jossa useat seurakunnat muodostavat keskusrekisterin. Tavoitteeseen pyritään vapaaehtoisin sopimuksin.

Hankkeen ensisijaisen tavoitteen toteutuessa varmistetaan valtakunnallisesti monipuolinen asiakaspalvelu ja riittävän yhtenäiset toimintatavat. Samalla syntyy kustannussäästöjä. Tavoitteena on myös hyvän tiedonhallintatavan kehittäminen, henkilötietolainsäädännön hallinnan, tietoturvan ja asiantuntijuuden parantaminen sekä asiakaspalvelun katkeamattomuuden turvaaminen.

Tavoitteena on lisäksi selvittää nykyistä laajempaa yhteistyömahdollisuutta Kansallisarkiston ja Väestörekisterikeskuksen kanssa (KOVA-raportti).

Hankkeen täytäntöönpanon aikatauluun vaikuttavat Kirjurin toiminnallisuuden ja tietokannan kehittyminen siten, että perustoiminnot ovat olemassa ja tietokanta on eheä kattaen seurakuntien toiminnassa ja väestötietojen osalta tässä viranomaistoiminnassa tarvittavat tiedot. Rekisteröintitehtävien hoitaminen keskistetyksi olisi mahdollista jo tällä hetkellä. Sen sijaan sukuselvitysten tekeminen esimerkiksi perunkirjoitusta varten edellyttää, että kaikki seurakunnat ovat digitoineet kirkonkirja-aineistonsa ja tiedot on saatu osaksi yhteistä jäsentietojärjestelmää.

5 HANKKEEN ORGANISAATIO JA RESURSSIT

Hanketta johtaa seurakuntarakenteen kehittämishankkeen ohjausryhmä. Ohjausryhmä ohjaa ja koordinoi hanketta. Ohjausryhmä käsittelee ja hyväksyy hankkeen toteutuksen liittyvät suunnitelmat, niitä koskevat muutokset sekä väli- ja lopputulokset. Ohjausryhmään kuuluvat: Jukka Keskitalo (pj), Vuokko Piekkala, Leena Rantanen, Pirjo Pihlaja, Pekka Huokuna, Kimmo Kääriäinen, Tuomo Pesonen, Björn Vikström, Sami Ojala, Riitta Alaja ja Terhi Jormakka. Ohjausryhmän sihteerinä toimii Asta Virtaniemi.

Hankkeen III vaihetta varten ei ole tarpeen perustaa asiantuntijaryhmää vaan hankkeen toimenpiteet tehdään virkatyönä Kirkkohallituksen hallinto-osastolla. Vastuuhenkilöinä toimivat kirkkoneuvos Pirjo Pihlaja, rekisterijohtaja Riikka Ryökäs sekä projektipäällikkö Terhi Jormakka (31.12.2016 saakka). Hankkeen III vaiheessa voidaan hyödyntää kahden alueellisesti toimivan keskusrekisterin rakentamisessa opittuja asioita sekä näistä aluerekistereistä käytännön työssä saatuja kokemuksia. Lisäksi käytetään harkinnan mukaan olemassa olevan keskusrekisterin johtajaverkoston ja seurakuntien sekä hiippakuntien asiantuntemusta.

Hankkeen seuraavasta vaiheesta päätetään kolmannen vaiheen päätyttyä. Järjestelmällinen muutos laajempiin alueellisiin keskusrekistereihin ei ole mahdollista ennen kuin vanhojen kirkonkirjojen digitointiprosessi ja tietojen tallentaminen järjestelmään on kokonaisuudessaan suoritettu ja digitoitujen tietojen tarkistuksen myötä aineisto on yhteiskäyttöä ajatellen riittävän ehyt. Lisäksi on varmistuttava siitä, että rekisterinpitäjien henkilöstöllä on riittävä tietotaito uuden työvälineen käyttämiseen (Kirdi-näytöt). Kokonaisuuden tasolla tähän päästään tämän hetkisten arvioiden mukaan vuoden 2017 aikana.

6 HANKKESTA TIEDOTTAMINEN

Hankkeesta tiedottaminen on olennainen osa hanketta. Tiedottamisen muun muassa hankkeen tavoitteesta, aikatauluista ja tehdyistä päätöksistä tulee olla mahdollisimman avointa.

Tiedottamisen tulee olla myös kattavaa siten, että tieto saavuttaa sekä kirkolliset että seurakuntien päättäjät.

Tiedotuksen kohteena ovat erityisesti kohdassa 3 mainitut kohderyhmät, seurakuntien kirkkoherrat, keskusrekisterien johtajat sekä kirkkoherranvirastojen ja keskusrekisterien henkilökunta sekä hiippakunnat. Hiippakuntien kanssa pyritään säännölliseen vuorovaikutukseen.

Tiedottamisessa käytetään ainakin Sakasti-sivustoa, mutta myös henkilöohjautuvaa uutiskirjepalvelua on harkittava tiedon välittämisen välineenä. Mahdollista on muun muassa käyttää Kirjurissa jo muutoin käyttöön otettua uutiskirjettä. Tarvittaessa laajempaan tiedottamiseen tullaan käyttämään yleistä mediaa.

7 HANKKEEN AIKATAULU

Alla olevassa taulukossa on alustava luettelo hankkeeseen mahdollisesti liittyvistä projekteista, vastuhenkilöistä ja aikatauluista. Taulukon tietoja päivitetään ja täydennetään hankkeen edetessä.

Hankkeen projektit ja osaprojektit	Projektin työryhmä	Aikataulu	Lisätietoja ja huomautuksia
Projekti 1: Projektisuunnitelman laatiminen ja tehtäväkonaisuuden hahmottaminen	Hallinto-osaston johtaja ja rekisterijohtaja	1.1.–16.9.2014	- Yhteistyön rakentaminen keskusrekisterien ja kirkkoherranvirastojen kanssa
- hankesuunnitelman laatiminen ja sen hyväksyttäminen KKH:n täysistunnossa			
Projekti 2: Nykyisten keskusrekisterien toimintamallien selvitys:	Asiantuntijatyöryhmä	17.9.2014–30.5.2015	Raportti valmistui keuhäkuussa 2015, merkitty tiedoksi täysistunnossa 19.8.2015.
- organisaatiomallit			
- vuosikustannukset			
- vuosisuoritteet			
- henkilöstö			
Projekti 3: Udelleenorganisoinnin viestintä ja täytäntöönpanon suunnittelu	Hallinto-osaston tiimi ja tuomiokapitulien lakimiesasessorit/dekaanit	10.11.2015–30.6.2017	
- viestintä hankkeen tavoitteista			
- yhteistyön vakiinnuttaminen hiippakuntien toimijoiden kanssa			
- digitointitilanteen seuranta			
- täytäntöönpanon suunnittelu:			
- aikataulutus			
- tarvittavien toimenpiteiden määrittely			
Projekti 4: Täytäntöönpano			
- muutoksen tukeminen ja koordinointi			
- lausunnot alueellisista keskusrekistereistä			

8 HANKKEEN KUSTANNUSARVIO

Hankkeen kustannukset on huomioitu hallinto-osaston määrärahoissa vuonna 2016.

9 PÄÄTÖSEHDOTUKSET

Päätösehdotukset tarkentuvat hankkeen edetessä.

Kirkkohallitus päättää:

- 1) hyväksyä hankesuunnitelman päivityksen ja käynnistää hankkeen III vaiheen.

LIITTEET

Liitteinä ovat:

1. Kirkonkirjojenpidon organisoinnin projekti -työryhmän raportti
2. Kirkonkirjojenpidon alueellisen organisoinnin hankkeen II vaiheen loppuraportti.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content41713B>